

Az erdélyi Korond falujában több mint 200 család él a fazekasságból. Sokan csak kereskednek, de még mindig jónéhány olyan család van, ahol szinte iedereen az edények formázásával, díszítésével, égetésével, eladásával foglalkozik. Az utóbbi években szinte elárasztották a falut a giccses, sokszor kínai áruk. A fazekasok egy része is engedett a turisták igényeinek, s már nem a hagyományos székely forma- és színvilágot használja. Van azonban néhány meester, aki őrzi ezeket az értékeket. Ezek közé tartozik Józsa János is, Józsa Judit édesapja.

Feleségével, három gyermekével mindig is a Székelyföld hagyományainak megőrzésén fáradozott. A szülői házban sajátította el Judit is az agyag megmunkálásának és díszítésének alapjait, hogy aztán később – némi kitéréssel – saját útját járva fejlessze ki egyéni stílusát.

Eleinte ugyan orvos akart lenni, s ennek megfelelően egy egészségügyi szakközépiskolába járt, de hamar rá kellett döbbennie, hogy a kórházban történő

mindennapos tragédiákat nem tudja feldolgozni, ezért visszatért a kerámiához. Mivel azonban úgy gondolta, hogy elképzeléseinek megvalósítására, különösen kiállítások rendezésére csak Magyarországon nyílta lehetőség, 1994-ben áttelepült hivatalos munkavállalási engedéllyel. Egy ideig még kórházban dolgozott, s egy ismerős, Budapest közelében lakó fazekas műhelyében

dolgozott hétvégeken. Első kiállítására – saját bevallása szerint – még legtöbbször azért mentek el a budapesti Gellért Szállóba 1996-ban, hogy lássák, mit tud Józsa János lánya. Később aztán már nem kellett az édesapa nevének vonzására hagyatkoznia, hamar elterjedt egyéni stílusának híre. Józsa Judit munkamódszere több vonatkozásban is egyedi, jellegzetes. Áll ez az agyag meg-

Keramikus

munkásától kezdve, atémák kiválasztásán keresztül, a kisplasztikák kiállításáig

tásos' technikával fokozatosan építi fel kisplasztikáit. Az általában 3050 cm magas szobrocskákról nem is gondolnánk, hogy azok belülről üregek. (Erre az égetés és száradás során felszabaduló gázok elvezetése miatt van szükség.) A fejeket például általában úgy készíti, hogy saját hüvelykujján formálja meg őket. Hagyományos földfestékeket használva, amelyek elkészítését családi titokként őrzik, festi általában pasztellszínű alakjait. Néhány éve egy belvárosi házban található lakásában egy külön szoba ad helyet műhelyének és elektromos kemencéjének.

Sajátos, ahogy szobrait megtervezi, s ahogy elkészültük után viszonyul hozzájuk. Nem csinál vázlatokat, olyan vizuális típus, aki lelki szemei előtt előre három dimenzióban látja a szob-

A 6. oldalon folytatjuk

In het dorp Korond in Transsylvanië zijn er maar liefst tweehonderd gezinnen, die leven van pottenbakken en aardewerk. Velen houden zich alleen maar bezig met de verkoop ervan, maar er zijn nog best veel families, waar alle leden het ambacht beoefenen. Er wordt geboetseerd, gedecoreerd, gebakken en verhandeld. Maar de laatste jaren wordt het dorp overspoeld met allerlei kitsch, die vaak zelfs uit China afkomstig is! Ook een aantal pottenbakkers is al gezwicht voor de wensen van toeristen en hebben hun traditionele Szekler motieven en kleurenpalet overboord gegooid. Toch zijn er nog wel wat ambachtslieden die juist de oude tradities in ere houden. Een van hen is János Józsa, de vader van Judit Józsa.

Keramiekkunstenaress

Judit Józsa

Samen met zijn vrouw en drie kinderen heeft Józsa zich altijd ingezet voor het behoud van de tradities van het Szeklerland. De Szeklers wonen midden in Roemenië, zij vormen een Hongaarse bevolkingsgroep die hier al sinds de vroege Middeleeuwen woonachtig is. Dochter Judit leerde hier in haar ouderlijk huis de basisprincipes van kleibewerking. Later ontwikkelde ze deze basistechnieken via een omweg door tot een geheel eigen stijl. Judit wilde aanvankelijk arts worden en bezocht een medische middelbare school. Al gauw merkte ze dat ze alle narigheden waar ze in een ziekenhuis mee te maken zou krijgen niet aankon en stapte ze weer over op het vak van keramiek. Om haar eigen ideeën te kunnen uitwerken en er tentoonstellingen mee te kunnen organiseren, kon ze eigenlijk alleen in Hongarije aan de bak en in 1994 vestigde zij zich officieel, met werkvergunning en al, in het moederland Hongarije. Daar werkte zij een tijdje in een ziekenhuis en in de weekenden hield ze zich bezig in het atelier van een pottenbakker in de

Palotás · hofdans

buurt. Bij haar eerste expositie in 1996 in het Gellért Hotel in Budapest - zo stelt Judit - kwamen de meeste bezoekers alleen maar langs omdat ze wel eens wilden zien hoe de doch-

ter van János Józsa het er van af had gebracht. Maar later was haar vaders naam niet meer nodig om publiek te trekken en kreeg zij genoeg eigen naam bekendheid.

Judit Józsa heeft een in allerlei opzichten aparte, eigen aanpak. Dat is te zien aan de wijze van materiaalbewerking, de onderwerpkeuze en de manier waarop de beelden worden tentoongesteld en bewaard. Evenals andere bekende pottenbakkers maakte haar vader behalve het normale sierkeramiek ook wel eens een sculptuur. Meestal werken zij dan vanuit één brok klei, waarbij het materiaal wordt weggeschaapt om een beeld te vormen, ongeveer zoals een beeldhouwer een beeld maakt vanuit één stuk marmer. Judit doet precies het tegengestelde: met de 'drapeertechniek' bouwt zij haar beelden laagje voor laagje op. Als je de beelden ziet van 3050 cm hoog, zou je niet eens zeggen dat zij hol zijn (dat is trouwens ook nodig om gassen te kunnen laten ontsnappen tijdens het branden en drogen). Veelal boetseert ze de hoofden bijvoorbeeld rondom haar eigen duim. De beelden worden doorgaans beschilderd met traditionele aardverf in pasteltinten die volgens geheim familierecept is gemaakt. Sinds een paar jaar heeft ze een eigen atelier met elektrische oven in haar woning in Budapest.

Józsa ontwerpt haar beelden op een geheel eigen manier en na voltooiing blijft zij er een aparte band

Tekst & foto's:
Abkarovits Endre / PR
Vert. Edwin van Schie

brait, s a fejben kész művet már 'csak' agyagba kell mintázni. Ritkán dolgozik hivatalos megrendelésre. Szereti a tematikus kiállításokat. Eltervezi, hogy a következő évben milyen témát szeretne körbejárni, s akkor egy éven át főleg csak ezeknek az alakoknak a megformálásával van elfoglalva. Mivel nagyon fontos számára magyarsága és

váblendülnek. Gyakran figyelhetjük meg az életben, hogy emberek szinte megszépülnek tánc közben. Józsa Judit figuráinak arca általában is bájos, de ez itt a tánc esetében különösen helyénvaló.

Józsa Judit művészetében egyszerre jelen van a tehetség és a szorgalom, az öntörvényűség és a tudatosság, felkészültség. Magyarországi áttelepülése után nem véletlenül nem a hivatásához közelebb álló Iparművészeti Egyetemre ment tanulni, hanem inkább művészettörténeti tanulmányokat folytatott. Tudni akart minél többet a művészetekről, de nem szerette volna, ha az Iparművészeti eltérítették volna elképzeléseitől. Minden új

mee houden. Zij maakt geen ontwerpschetsen, maar is visueel ingesteld en kan zich haar beelden vooraf driedimensionaal voorstellen. Het beeld in haar hoofd hoeft 'alleen nog even' uit het materiaal te worden gevormd. Zelden maakt ze werk in opdracht. Het liefst stelt zij thematische exposities samen: van te voren bedenkt ze rond welk thema ze het jaar daarop bezig wil zijn en dan is ze ook inderdaad een jaar lang bezig met het maken van allerlei beelden rond het gekozen thema. Aangezien haar Hongaarse identiteit en het geloof belangrijke pijlers zijn voor Judit Józsa, weerspiegelen haar tentoonstellingen de thema's Hongaarse geschiedenis, cultuur en geloofswereld.

De tentoonstelling De wereld van TerrAqua week als enige af van deze trend. Voor de gelegenheid combineerde Józsa haar kleibeelden met schelpen en fossielen en creëerde zo een nieuwe genre. Met deze vernieuwende tentoonstelling wist ze ook veel buitenlandse lovende kritieken binnen te halen. Maar hierna ging ze door met de reeks rond het thema Hongaarse cultuur en geschiedenis. In 2009 exposeerde zij in het gebouw van de Stichting Hongaarse Cultuur nabij de Matthiaskerk met **Hongaarse dansen**. Zij hernam wat beeldhouwer **Miklós Izsó** (over wie Józsa overigens haar doctoraalscriptie schreef) voor het laatst in de negentiende eeuw had gedaan: een reeks van kleine plastieken die Hongaarse dansen en beroemde volksdansers uit de Hongaarse geschiedenis uitbeelden. De essentie van dans is beweging. Het is dan ook niet eenvoudig om dat in een beeld vast te leggen. Toch is het haar gelukt om kenmerkende danshoudingen vast te leggen en die toch het gevoel te geven dat de beweging van lichaamsdelen en kleding elk moment verder gaat. In de werkelijkheid zie je vaak dat mensen mooier worden als ze aan het dansen zijn. Judit Józsa maakt beelden van mensen met bijzonder fraaie gezichten, die juist bij haar dansfiguren dan ook heel goed uit de verf komen.

De kunst van Judit Józsa wordt gekenmerkt door de volgende elementen: talent, ijver, autonomie, bewustzijn en vakbekwaamheid. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zij zich na haar verhuizing naar Hongarije niet inschreef op de Hogeschool voor Kunstnijverheid, maar dat zij kunstgeschiedenis ging studeren. Zij wilde zoveel mogelijk weten van kunst en wilde niet dat zij op de Kunstnijverheidsacademie van haar eigen ideeën zou worden afgebracht. Zij bereidt zich altijd nauwgezet voor op elk nieuw onderwerp. en bestudeert er allerlei foto's, video's en boeken over, alvorens te beginnen aan een beeld. Maar al deze bronnen vormen slechts een hulpmiddel om zich in te leven in het thema. Een dansbeweging is bij haar nooit een directe kopie van een op het juiste tijdstip afgedrukte foto of een op het

lemásolása. Bizonyára az is sokat segítette, hogy ő maga is ismeri ezeket a táncokat, hiszen Korond nemcsak kerámiajárdól, hanem táncosairól, zenészeiről is mindig híres volt.

Elkészült szobraihoz úgy viszonyul, mint anya a gyermekeihez: meg nem válna tőlük! Ennek két oka van. Egyrészt valóban nem akar megválni az eredeti alkotásoktól, csak egyéni – sohasem teljesen azonos – másolatokat lehet rendelni nála, azokat is csak korlátozott számban. Még az is fontos neki, hogy 'jó helyre' kerüljön alkotása, olyan emberekhez, akikről feltételezi, hogy hasonló szeretettel lesznek iránta, mint ő. Másrészt azért is igyekszik egyben tartani tematikus kiállításainak darabjait, mert így mód van arra, hogy ezekből – ingyen – újabb és újabb helyszíneken kiállításokat rendezzenek, s minél többen megismerjék nem csak az ő művészetét, hanem plasztikáin keresztül a magyarság múltjának fontos elemeit is. Kiállításain szívesen vállalkozik tárlatvezetésre, ad magyarázatot kicsiknek és nagyoknak a szobrai mögött meghúzódó tartalom megértéséhez. Legújabb

kiállításaihoz saját kiadásban nagyon szép katalógusokat is készített. Munkáját egyre több elismerés övezi. Ezt nem csak hazai és külföldi kiállításainak megszaporodása jelzi, hanem kitüntetései is. 2009-ben a **Magyar Kultúra Lovagja** címet vehette át.

Kitűnő honlap készült róla. Kétszázötven oldalról, ahogy körbe forognak, de tájékozódhatunk arról is, hogy az országnak épp mely pontján van kiállítása. (Ezt az **aktualitások** rovatban kell keresni.) Ha pedig épp nem lenne kiállítása, a Budai Vár Fortuna udvarában nyitott **Tiszta Forrás Galériájában** mindig megtekinthetjük néhány alkotását, sőt még édesapja korondi kerámiáiból is vásárolhatunk. ■

juiste moment stilgezet videobeeld. Daarbij speelt mee dat zij het hele dansrepertoire van dichtbij heeft leren kennen in haar geboortedorp Korond, dat niet alleen bekend staat om zijn aardewerk maar ook om zijn dansers en muzikanten. Józsa heeft met haar beelden net zo'n band als een moeder met haar kind: ze kan er maar moeilijk afscheid van nemen!

belangrijke elementen uit de Hongaarse cultuurgeschiedenis. Tijdens haar exposities houdt zij graag zelf rondleidingen en vertelt dan uitvoerig aan zowel kinderen als volwassen bezoekers wat er allemaal schuil gaat achter haar beelden. Bij sommige exposities heeft zij in eigen beheer ook catalogi uitgebracht. Judit Józsa geniet steeds meer waardering voor haar werk. Dat is niet alleen te merken aan de toename van het aantal tentoonstellingen in binnen- en buitenland, maar ook aan het aantal onderscheidingen. In 2009 kreeg ze de onderscheiding Ridder van de Hongaarse Cultuur. Judit Józsa heeft een mooie website, waar haar beelden ronddraaien, zodat je ze van alle kanten kunt bekijken. In de rubriek Actueel staat vermeld waar er op dat moment een tentoonstelling van haar werk is te zien. Als zij toevallig geen aparte expositie heeft, dan zijn er permanent werken van haar te zien in Galerie **Tiszta Forrás** (Zuivere bron) in de Fortunahof van de Burcht van Buda. Ook is hier keramiek te koop van haar vader uit Korond. ■

Dat komt door twee dingen: Enerzijds is het gewoon zo dat ze echt geen afstand kan doen van haar scheppingen: je kunt bij haar alleen maar, in beperkte mate, reproducties bestellen van haar beelden, die nooit exact gelijk zijn aan het origineel. Daarbij vindt Józsa het ook belangrijk dat haar creaties op een goede plek terecht komen bij mensen waarvan zij het gevoel heeft dat die net zo van haar beelden houden als zij zelf. Ten tweede probeert zij haar collectie bijeen te houden opdat ze er steeds weer, gratis toegankelijke, exposities mee kan organiseren, zodat zij zo veel mogelijk mensen kan laten kennismaken met haar kunst en via haar beelden ook met de

Beelden:
Geheel links: Inwijding van beeldengroep **Magyar család** in de Hoofdstedelijke Onzeliwewekerk (Belvárosi Nagyboldogasszony-Főplébániatemplom) te Budapest op 3 juni 2012.
Hierboven: een voorbeeld van keramiek uit de werkplaats van vader János Józsa te Korond, Transsylvanië.
Blz.6-7: **Magyar táncok /Hongaarse dansen**.

hite, kiállításai zömének is a magyarok történelme, kultúrája, hitvilága adja témáját.

Első tematikus kiállítása a honfoglaló magyarokról szólt 1996-ban, a honfoglalás 1100. évfordulóján, **Ópusztaszeren**, a Nemzeti Emlékparkban. Ezt követték kiállítások a magyarok nagyasszonyairól, táltosairól és szentjeiről, a magyar népmesékről. Csak egy kiállítás volt, amely tematikájában alapvetően eltért ezektől, a **TerrAqua Világa**, ahol az agyagszobrokat tengeri kagylókkal, fossziliákkal kombinálta, ezáltal új műfajt létrehozva. Külföldi méltatói ezt a kiállítást értékelték leg többre újszerűsége miatt.

Azóta viszont folytatta a magyar tematikájú kiállítások sorozatát. Legutóbb **Magyar táncok** címmel nyílt meg kiállítása a Mátyás templom melletti **Magyar Kultúra Alapítvány** Székháza épületében. Itt olyan feladatra vállalkozott, amilyenre a XIX. századi szobrász **Izsó Miklós** óta senki sem (akiről egyébként diplomamunkáját írta): kisplasztika sorozatával a magyarság néptáncait és néhány híres népzenei mutatja be. A tánc lényege a mozgás, s ezt egy szoborba kimerevíteni nem egyszerű dolog. Neki mégis sikerült megragadnia azokat a pillanatokat, amik egyrészt jellegzetes mozdulatokat örökítenek meg, másrészt szinte bennük van, hogy a következő pillanatban a testrészek és a ruházat to-

témakörére gondosan felkészül. Mindenféle fotót, videót, könyvet tanulmányoz, ami a témához kapcsolódik, mielőtt a szobrok készítésébe belekezdené. De ezek csak segítik a téma lényegének megragadásában. A táncmozdulat sohasem egy jókor elkattintott fényképező vagy egy megfelelő időpontban megállított videó képének

Haar eerste thematische tentoonstelling vond plaats in 1996 in het Historische Gedenkpark Ópusztaszer bij gelegenheid van de viering van 1100 jaar Hongaren in Europa. daarna waren er nog exposities rond thema's als de grote vrouwen uit de Hongaarse geschiedenis, Hongaarse sjamanen en heiligen en Hongaarse sprookjes.

Józsa Judit kerámiaszobrász, művészettörténész
Müterm/Atelier: 1085 Budapest, Stáhly utca 15. III/1.
telefon/fax: +36-1-338 4648.

Tiszta Forrás Galéria:
Fortuna udvar, 1014 Budapest
Szentháromság tér 6., telefon: +36-1-202 1389
E-mail: jozsajudit@jozsajudit.hu

www.jozsajudit.hu